A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (első tanács)

2008. január 17. *

A C-19/07. sz. ügyben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Cour de cassation (Franciaország) a Bírósághoz 2007. január 23-án érkezett, 2006. december 19-i határozatával terjesztett elő az előtte

Paul Chevassus-Marche örökösei

és

a **Groupe Danone**,

a **Société Kro beer brands SA (BKSA)**,

a **Société Évian eaux minérales d'Évian SA (SAEME)**

között folyamatban lévő eljárásban,

* Az eljárás nyelve: francia.

A BÍRÓSÁG (első tanács),

tagjai: P. Jann tanácselnök (előadó), A. Tizzano, A. Borg Barthet, M. Ilešič és E. Levits bírák,

főtanácsnok: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
hivatalvezető: R. Grass,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– P. Chevassus-Marche örökösei képviseletében az SCP Waquet, Farge et Hazan ügyvédek,

– a Groupe Danone, a Kro beer brands SA (BKSA) és az Évian eaux minérales d'Évian SA (SAEME) társaságok képviseletében az SCP Célice, Blancpain és Soltner ügyvédek,

– a francia kormány képviseletében G. de Bergues és A.-L. During, meghatalmazotti minőségben,

– a német kormány képviseletében M. Lumma és A. Dittrich, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Közösségek Bizottsága képviseletében H. Støvlbæk és A. Bordes, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a tagállamok önálló vállalkozóként működő kereskedelmi ügynökökre vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról szóló, 1986. december 18-i 86/653/EGK tanácsi irányelv (HL 1989. L 382., 17. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 1. kötet, 177. o.; a továbbiakban: az irányelv) 7. cikke (2) bekezdésének értelmezésére vonatkozik.

2 Ezt a kérelmet a Paul Chevassus-Marche örökösei és a Groupe Danone, a Kro beer brands SA, valamint az Évian eaux minérales d'Évian SA között az utóbbiak által P. Chevassus-Marche-nak fizetendő ügynöki díjak miatt indult peres eljárás keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

3 Az irányelv 1. cikkének (2) bekezdése a „kereskedelmi ügynök” fogalmát úgy határozza meg, mint olyan „önálló vállalkozóként működő közvetítő, aki folyamatos felhatalmazással rendelkezik arra, hogy más javára (a továbbiakban: »megbízó«) áruk eladására vagy vételére tárgyalásokat folytasson, vagy arra, hogy a megbízó javára és annak nevében ilyen ügyletekre tárgyalásokat folytasson, és azokat megkösse”.

4 Az irányelv 4. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„A kereskedelmi ügynökével kapcsolatban a megbízó megfelelő gondossággal és jóhiszeműen köteles eljárni.”

5 Az irányelv 7. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) A kereskedelmi ügynököt jutalék illeti meg az ügynöki szerződésben meghatározott időszakban megkötött kereskedelmi ügyletek után:

a) ha az ügyletet az ő tevékenységének eredményeként kötötték meg; vagy

b) ha az ügyletet olyan harmadik személlyel kötötték meg, akit korábban ő ugyanolyan ügyletre mint vevőt szerzett meg.

(2) A kereskedelmi ügynököt szintén megilleti a jutalék az ügynöki szerződésben meghatározott időszakban megkötött kereskedelmi ügyletek után:

– ha akár egy meghatározott földrajzi területtel vagy vevőkörrel bízták meg,

– vagy akár egy meghatározott földrajzi terület vagy vevőkör vonatkozásában kizárólagos jogai vannak,

és ha az ügyletet az e területhez vagy csoporthoz tartozó vevővel kötötték meg.

A tagállamok a fent említett két franciabekezdésben említett lehetőség egyikét foglalják jogszabályba.”

6 A jutalékhoz való jog keletkezésével kapcsolatosan az irányelv 10. cikkének (1) és (2) bekezdése így rendelkezik:

„(1) A jutalék a következő körülmények egyike által meghatározott időponttól és mértékig esedékes:

a) a megbízó az ügyletet teljesítette; vagy

b) a megbízónak a harmadik személlyel kötött megegyezése alapján az ügyletet teljesítenie kellett volna; vagy

c) a harmadik személy teljesítette az ügyletet.

(2) A jutalék legkésőbb akkor esedékes, amikor a harmadik személy az ügylet rá eső részét teljesítette, vagy azt teljesítenie kellett volna, ha a megbízó az ügylet rá eső részét kötelezettségének megfelelően teljesítette volna."

7 A jutalékhoz való jog megszűnését az irányelv 11. cikkének (1) bekezdése a következőképpen szabályozza:

„A jutalékhoz való jogot akkor és annyiban lehet megszüntetni [helyesen: a jutalékhoz való jog kizárólag akkor szűnik meg]:

– ha megállapítható, hogy a megbízó és a harmadik személy közötti szerződést nem fogják teljesíteni,

és

– ez a megbízónak fel nem róható oknak tudható be."

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

8 1987-ben a BSN társaság (a későbbi Groupe Danone) leányvállalatai, a Brasseries Kronenbourg, jelenleg Kro beer brands SA és az Évian eaux minérales d'Évian SA nevében és helyett eljárva, P. Chevassus-Marche-ot bízta meg a Brasseries Kronenbourg és az Eaux minerales d'Evian termékeinek kizárólagos képviseletével az importőrök, nagykereskedők és kiskereskedők felé a Mayotte- és a Réunion-szigeteket (Franciaország tengerentúli társult területe, illetve tengerentúli megyéje) magában foglaló, meghatározott területen történő kizárólagos képviseletére.

9 E szerződés felbontását követően P. Chevassus-Marche különböző összegek – köztük jutalék – megfizetését kérte Groupe Danone-tól és leányvállalataitól többek között a megbízás tárgyát képező területen működő két társaság általi vásárlásokkal kapcsolatban. A megbízó társaságok elutasították e követeléseket arra hivatkozva, hogy az anyaországban található bevásárlóközpontoktól és viszonteladóktól történt beszerzésekre a Groupe Danone-nak és leányvállalatainak nem volt sem közvetett, sem közvetlen befolyása, és P. Chevassus-Marche nem vett részt az értékesítésben.

10 Mivel a tribunal de commerce de Paris (párizsi kereskedelmi bíróság), valamint a cour d'appel de Paris (párizsi fellebbviteli bíróság) elutasították kereseti kérelmét, amennyiben az a jutalékok megfizetésére irányult, P. Chevassus-Marche fellebbezést nyújtott be a Cour de cassationhoz, amely eljárásban halálát követően az örökösei léptek helyébe.

11 A Cour de cassation úgy véli, hogy az általa az alapügyben hozandó döntés az irányelv 7. cikke (2) bekezdésének értelmezését igényli. E körülmények között az eljárást felfüggesztette, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„Úgy kell-e értelmezni az […] irányelv 7. cikkének (2) bekezdését, hogy a meghatározott területtel megbízott kereskedelmi ügynök jutalékra jogosult olyan esetben, ha valamely harmadik személy és az e területhez tartozó ügyfél között úgy jön létre kereskedelmi ügylet, hogy a megbízó sem közvetve, sem közvetlenül nem vett részt az értékesítésben?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

12 E kérdéssel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy az irányelv 7. cikke (2) bekezdésének első franciabekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy a meghatározott területtel megbízott kereskedelmi ügynök jutalékra jogosult olyan esetben, ha valamely harmadik személy és az e területhez tartozó ügyfél között úgy jön létre kereskedelmi ügylet, hogy a megbízó sem közvetve, sem közvetlenül nem vett részt az értékesítésben.

13 A Bíróságnak a C-104/95. sz. Kontogeorgas-ügyben 1996. december 12-én hozott ítéletében (EBHT 1996., I-6643. o.) az irányelv 7. cikkét olyan összefüggésben kellett értelmeznie, amelyben a megbízó saját maga értékesítette termékeit az azon földrajzi területhez tartozó ügyfelek számára, amelyen az értékesítést kereskedelmi ügynökre bízta. Arra a kérdésre válaszolva, hogy ez az ügynök igényt tarthatott-e a részvétele nélkül megkötött ügyletek tekintetében, a Bíróság a hivatkozott ítélet 16. pontjában megállapította, hogy az irányelv 7. cikke a jutalékra való jogosultság két vagylagos esetét határozza meg. E cikk (1) bekezdése az ügynök jelenlegi vagy korábbi tevékenységére vonatkozik, miközben a (2) bekezdés úgy rendelkezik, hogy a kereskedelmi ügynököt minden olyan ügylet esetében jutalék illeti meg, amelyek egy meghatározott földrajzi területen belül vagy vevőkör tekintetében jöttek létre, anélkül, hogy az ügynök tevékenysége említésre kerülne.

14 A fent hivatkozott Kontogeorgas-ügyben hozott ítélet tárgyát képező esetben a Bíróság tehát azt állapította meg, hogy az irányelv 7. cikke (2) bekezdésének első franciabekezdését úgy kell értelmezni, hogy amennyiben az ügynököt egy meghatározott földrajzi területtel bízták meg, az ehhez a területhez tartozó vevővel megkötött ügyletek után járó jutalék illeti meg akkor is, ha ezen ügyletek a közreműködése nélkül kerültek megkötésre (a fent hivatkozott Kontogeorgas-ügyben hozott ítélet 19. pontja).

15 A jelen előzetes döntéshozatalra utaló végzés arra a kérdésre vár választ, hogy ezen értelmezés érvényes-e azon esetre is, ha – mint az alapeljárásban is – az érintett kereskedelmi ügynökre bízott meghatározott földrajzi területen székhellyel rendelkező vevők részére történt termékeladások nemcsak ezen ügynök részvétele nélkül, hanem a megbízó közvetlen vagy közvetett részvétele nélkül kerültek megkötésre.

16 E tekintetben el kell ismerni, hogy – amint P. Chevassus-Marche örökösei is érvelnek – az irányelv 7. cikkének (2) bekezdése csupán „az ügynöki szerződésben meghatározott időszakban megkötött kereskedelmi ügyletekről" rendelkezik, továbbá csupán azt határozza meg, hogy az ügyletet az e területhez vagy csoporthoz tartozó vevővel kell megkötni. Sem a kereskedelmi ügynök, sem a megbízó közreműködése nincs kifejezetten előírva.

17 Mindazonáltal az irányelv 7. cikkének (2) bekezdését az irányelv 10. cikkével együttesen kell értelmezni, amely azon feltételeket pontosítja, amelyektől az ügynök jutalékhoz való joga függ.

18 Az irányelv 10. cikke határozza meg azon eseményeket, amelyek alapján az ügynöknek jutalékra való jogosultsága keletkezik. Ennek értelmében az irányelv 10. cikkének

(1) bekezdése három olyan lehetséges vagylagos körülményt határoz meg, amelyek külön-külön jutalékhoz való jogosultságot keletkeztethetnek. A jutalék tehát akkor esedékes, ha a megbízó az ügyletet teljesítette, vagy a megbízónak a harmadik személlyel kötött megegyezése alapján az ügyletet teljesítenie kellett volna, vagy ha a harmadik személy teljesítette az ügyletet. Az irányelv 10. cikkének (2) bekezdése kimondja, hogy a jutalék legkésőbb akkor esedékes, amikor a harmadik személy az ügylet rá eső részét teljesítette, vagy azt teljesítenie kellett volna, ha a megbízó az ügylet rá eső részét kötelezettségének megfelelően teljesítette volna.

19 Az irányelv 10. cikke két bekezdésének összevetéséből kitűnik, hogy a kereskedelmi ügynök jutalékra való jogosultsága vagy akkor keletkezik, amikor a megbízó az ügyletet teljesítette vagy teljesítenie kellett volna, vagy pedig amikor az ügynöki szerződésben részt nem vevő harmadik személy – vagyis a vevő – teljesítette az ügyletet, vagy azt teljesítenie kellett volna. Az összes fenti esetben elengedhetetlen, hogy a megbízó részt vegyen azon ügyletekben, amelyek címén a kereskedelmi ügynök jutalékra tarthat igényt.

20 Az irányelv 10. cikkének fenti értelmezését ez utóbbi 11. cikkének (1) bekezdése is alátámasztja, amely szerint a jutalékhoz való jog kizárólag akkor szűnik meg, ha megállapítható, hogy a megbízó és a harmadik személy közötti szerződést nem fogják teljesíteni, és ez a megbízónak fel nem róható oknak tudható be. A jutalékhoz való jog megszűnésének e kizárólagos oka – amely két feltétel együttes fennállását írja elő, amelyekben a jogalkotó kifejezetten hivatkozik a megbízóra – hangsúlyozza a megbízó szerepének a jutalékhoz való jogosultság fennállásával kapcsolatos fontosságát.

21 Az irányelv 7. cikke (2) bekezdésének, 10. cikke (1) és (2) bekezdésének, valamint 11. cikke (1) bekezdésének együttes olvasatából tehát az következik, hogy a kereskedelmi ügynök csak akkor tarthat igényt jutalékra valamely ügylet címén, ha a megbízó akár közvetve, akár közvetlenül részt vett az ügylet megkötésében.

22 Az irányelv egyik célkitűzését képező, kereskedelmi ügynökök védelmére való törekvést (a C-215/97. sz. Bellone-ügyben 1998. április 30-án hozott ítélet [EBHT 1998., I-2191. o.] 13. pontja, a C-381/98. sz. Ingmar-ügyben 2000. november 9-én hozott ítélet [EBHT 2000., I-9305. o.] 20. pontja és a C-465/04. sz., Honyvem Informazioni Commerciali ügyben 2006. március 23-án hozott ítélet [EBHT 2006., I–2879. o.] 19. pontja), valamint az irányelv 4. cikke alapján a megbízóra háruló megfelelő gondosság és jóhiszeműség kötelezettségét szem előtt tartva a nemzeti bíróság feladata annak megállapítása, hogy a rendelkezésére álló bizonyítékok alapján megállapítható-e a megbízónak az adott ügyletekben való részvétele, amely részvétel lehet akár jogi jellegű – például a megbízó valamely képviselője útján történő – fellépés, vagy tényleges cselekvés.

23 A fenti megfontolásokra tekintettel azt a választ kell adni az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre, hogy az irányelv 7. cikke (2) bekezdésének első franciabekezdését úgy kell értelmezni, hogy a meghatározott területtel megbízott kereskedelmi ügynök nem jogosult jutalékra olyan esetben, ha valamely harmadik személy és az e területhez tartozó ügyfél között úgy jön létre kereskedelmi ügylet, hogy a megbízó sem közvetve, sem közvetlenül nem vett részt az értékesítésben.

A költségekről

24 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (első tanács) a következőképpen határozott:

A tagállamok önálló vállalkozóként működő kereskedelmi ügynökökre vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról szóló, 1986. december 18-i 86/653/EGK tanácsi irányelv 7. cikke (2) bekezdésének első franciabekezdését úgy kell értelmezni, hogy a meghatározott területtel megbízott kereskedelmi ügynök nem jogosult jutalékra olyan esetben, ha valamely harmadik személy és az e területhez tartozó ügyfél között úgy jön létre kereskedelmi ügylet, hogy a megbízó sem közvetve, sem közvetlenül nem vett részt az értékesítésben.

Aláírások